

Dabóczy Rita: Kamasznevelés hitelesen

Elhangzott a MÉCS Jubileumon,

2006. május 27. Balinka

„A serdülőnek életeleme, hogy baj legyen vele.” – ezt egy olyan 4 gyermekes anya mondta nekem, akinek már a 4. gyermeke is túl van a kamaszkoron. Ennek ellenére nem feltétlenül szükséges a nagyobb baj. Vannak gyermekek, akik szinte észrevétlenül érnek felnőtté, fiúk is, lányok is. Ha a mi gyermekünk ilyen, adjuk hálát a Jó Istennek, mert a másik variáció a gyakoribb.

Ragyogó leírásokat olvashatunk már Koszter atyánál: Kamaszok és Viharzóna címmel. Vikár Györgynél, Erikson fejlődéelméletében, más pszichológiai könyvekben és irodalmi művekben, ahonnan alapismereteinket össze lehet és össze is kell gyűjtenünk, de tudnunk kell, hogy minden serdülő egyéni utat jár be. A szépen leírt szakaszokat átugorhatja, egyikben-másikban tovább elidőzhet.

A serdülő fiatalnak központi problémája identitásának, új, felnőtt önmagának megtalálása, mégpedig az **adott kultúrkörrel harmonizáló** identitást kell

kialakítania. Az én nemzedékem talán még tudta, hogy mivé és milyenné kell válnia egy felnőtt keresztény embernek, és neki tudott állni azt kidolgozni önmagából, ha volt hozzá akarateréje és általában talált lelkivezetőt is, aki segítette őt.

A mai fiatal, de sok felnőtt is, főleg azért szenved, mert nem tudja, hogy mit és miben higgyen, mivé és kivé válhat vagy kellene válnia. Azaz: a mai embert az általános dezorientáció, a tájékozódási képesség elvesztése jellemzi. Nem tudja, hogy kicsoda, képtelen megtalálni identitását. Nem találja identitását alapfokon az egyén, aztán a család (ha ugyan még van), a nemzet sem, sőt egész Európa sem. Gondoljunk csak az európai alkotmányra, amelyből keresztény gyökereinket ki lehetett iktatni.

Hogyan találja meg tehát a serdülő fiatal az adott kultúrkörrel harmonizáló identitását?

Egyik változat, hogy belevész a lehetőségek útvesztőjébe. Túl nagy a kínálat. A napokban bementem egy patikába. A polcok tetején kitett dekorációként egymás mellett sorakoztak: egy Madonna-szobor, egy Buddha, Siva, horoszkóp meg még vagy 5 féle. „Ez a kínálatunk, tessék választani, mindegyik egyformán használ, azt adjuk, amit Ön kíván...”

A túl szűkre szabott keretek a lázadás és kitörés, mindenfajta határ és norma elutasítását készítik elő.

Mindehhez még figyelembe kell venni, hogy világunk szüntelenül változik, még hozzá hihetetlenül gyors tempóban, hogy az ember úgy érezheti magát, mint egy utas, a pályaudvaron, ahol egymás után mondják be különböző, félig értett nyelveken a vonatokat, azok jönnek és mennek, de melyik is az én vonatom?

A serdülőkor központi feladata és problémája, mint mondtuk, a felnőtt önazonosság, **identitás megtalálása**, pontosabban felépítése.

Ennek összetevőit a következő 3 pontban foglalhatnánk ezt össze:

1. Érzelmileg függetlenné válni a családtól, hogy én-azonossága elvesztése nélkül családon kívüli kapcsolatokat létesíthessen.
2. Azonosulni a nemi szereppel, és a jelentkező szexuális késztetéseket személyiségébe integrálni és én-ideáljával egyeztetni.
3. Vállalni a felnőtt társadalmi szerepét úgy, hogy ez ne saját identitásáról való lemondást, hanem annak beteljesülését jelentse.

Nézzük meg röviden a serdülés folyamatát, ahogyan azt a pszichológia elénk tárja.

A fiúk és lányok serdülése között van némi eltérés

Fiúk	Lányok
I. Lebontás időszaka	
„lusta” korszak	„lusta” korszak
viharos lebontás	érzelmi ingadozás
II. Építés időszaka	
magányos építés (önvizsgálat)	szentimentális korszak
eszmény választás	egyensúly keresés

I. A LEBONTÁS IDŐSZAKA

Az egyensúly-bomlást a serdülő maga is észreveszi és szenved tőle. Bensőleg azonban tehetetlen és tanácstalan. Maga sem érti, hogy mi történt vele. Egyik pillanatban szeretné visszaállítani a gyermekkori rendet maga körül, a másikban önmaga rúgja fel azt. Nem tud alkalmazkodni és sohasem találja el a megfelelő hangot vagy cselekvést. Úgy érzi senkinek sem tud eleget tenni.

Tárgytalan vágyódás árad el benne, zavaros összevisszaságban vágyik a nemes, a szép, a jó után és ugyanakkor az ébredő nemi ingerek és vágyak brutális nyersséggel törnek fel képzeletében. Mivel környezete rendszerint „nem érti

meg”, szeretetvágya és megértés utáni sóvárgása a képzelet világába húzza. Ébren álmodozik, kíváncsian gyűjti a nemiséggel kapcsolatos értesüléseket, olvasási szenvedély hajtja. A gyermeki éntől való szabadulás vágya diktálja, hogy a serdülő magába húzódó, magányos lesz.

A felbolygatottság állapota a serdülő személyiségének legmélyebb rétegeit érinti.

A serdülés lebontó szakaszában az emberi jellem alappillérei, hit, becsület, lelkiismeret, tekintélytisztelet, tisztaság, felelősségérzet, önfegyelem, sorban válságba kerülnek.

Ezek egymást átszövik, erősítik, színezik, bonyolítják.

- a tekintély válsága
- a becsület válsága
- a felelősség válsága
- a fegyelem válsága
- a hit válsága

Mindezt áthatja még az elemi erővel jelentkező nemiség problematikája.

Lusta szakasz:

Semmiféle testi vagy szellemi erőfeszítésre nem hajlandók, az iskolában nem figyelnek, a háztartási munka alól kivonják magukat, a sportolást abbahagyják, mosakodásra unszolni kell őket. Mentségükre legyen mondva, hogy a gyorsütemű testi fejlődés igen sok energiáját felemészti a szervezetnek.

Viharos lebontás:

A pubertáskori személyiségfejlődés központi ténye, leghosszabb ideig elhúzódó megnyilvánulása az **önállósulás heves szükséglete**. Ez állítja szembe a felnőttekkel, a családdal, a pedagógusokkal. A konfliktus érthetetlennek tűnik, hiszen a szülőknek is általában az a vágya, hogy gyermekük minél előbb önálló legyen. Csakhogy az **önállóság fogalma** nem azonos a felnőtt és a serdülő

értelmezésében. A felnőtt szerint az önállósághoz tartozik, hogy a fiatal akaratereje és kritikai gondolkodása tegye lehetővé számára az észszerű és céltudatos cselekvéseket, aktívan és felelősen vegyen részt a család életében és alkalmazkodjék a szabályokhoz. – A serdülő értelmezésében a gyermekkorból való kilépés egyet jelent a korlátozás nélküli szabadsággal, mindent másképp kell csinálni, mint a környezete. Két dolgot óhajt: tenni, ami neki tetszik, de főként nem tenni, amihez nincs kedve.

Önálló egyéniségét **eredetieskedéssel**, egyénieskedéssel akarja másoktól elhatárolni. Ez nyilvánul meg az értelmetlen bravúroskodásban, bohóckodó, szertelen vagy kihívó viselkedésben, vég nélküli vitatkozásokban, fölényeskedő bírálgatásokban, az öltözködésben, a hajviseletben.

Véleményük szerint az „őszinteség” nem egyeztethető össze az udvariassággal, azért ezek betartását sokszor tudatosan ill. megvetéssel mellőzik.

Ezek a konfliktusok, bármilyen viharosan is jelentkeznek, - normális esetben - átmeneti jellegűek és tapintatos és megértő szülői magatartás esetén fokozatosan elcsitulnak. Az előző példákából tehát az derül ki, hogy serdülő gyermekeink megértéséhez **sajátos szótár**ra van szükségünk. Hiszen látjuk, hogy szavaink mennyire más tartalommal jelennek meg az ő értelmezésükben.

De mi is valójában a „megértő és tapintatos” szülői magatartás?

Minden szülő a saját élete során kialakult nézete szerint értelmezi. Közismert, hogy apa és anya között milyen keserű és szenvedélyes viták alakulhatnak ki a serdülők nevelésével kapcsolatban.

Ez egyike azoknak, amit a mai napon nagyon meg kell jegyeznünk. Tudom, hogy közhely, de a tapasztalat azt mutatja, hogy nem lehet eleget hangsúlyozni: Közös megegyezésre kell jutnia a szülőknek, és a vitákat semmiképpen nem a serdülő füle hallatára kell intézniük. Egy nem egészen jó döntés még mindig jobb, mint az, hogy a gyerekeknek van lehetősége egymás ellen kijátszania a szülőket. Így is pontosan tudják gyermekeink, hogy mire melyik szülőtől kell

pénzt kérni, melyiküktől kell engedélyt kérnie, hogy késő éjszakáig tartó bulira mehessen stb.

Hogy mi a helyes magatartás, azt a legnehezebb megmondani, mert annyira függ gyerektől, helyzettől. Hogy mi a nem jó? A két véglet és a következetlenség.

Egyik véglet:

- A szülő nem fenyíti és nem szégyeníti a kamaszt olya módon, mint gyermekkorában, de bünteti és ingerült hangon kioktatja, talán önmaga előtt sem bevallotta a céllal, hogy **meztörje** és elvegye kedvét a lázadozástól. A kamasz megérzi ezt, és elzárkózik, vagy ellenszegülővé válik.

A másik véglet:

- Amikor túlságosan **elengedik** a serdülőt, és felnőttként kezelik.

A serdülőnek SZÜKSÉGE VAN ARRA, hogy a szülőt –titokban – tisztelje. És nem tudja tisztelni a túlságosan „haverkodó” szülőt, aki igazolja az iskolai lógást, megengedi a késői hazajárást, beavatja a családi nézeteltérésekbe. „Már úgy is tud mindent” jelszóval megengednek előtte durva beszédet, egymás vagy idegenek ócsárlását, előtte zajlanak le féltékenységi jelenetek stb. Ha szülők lejáratják egymás tekintélyét, ezáltal önmaguk tekintélyét is ezekkel a lazaságokkal, akkor a serdülőben belső üresség érzése támad. Úgy érzi, hogy az életnek nincs más értelme, mint felszínes örömök hajszolása. Amikor a szülők (és a társadalom) az „erkölcs” nevében ennek útját állják, akkor ellenségesen, gyűlölködve vagy cinikusan kijátssza őket. Hiszen az erkölcs fogalma nem jelent számára semmit, egyszerűen képmutatásnak tartja.

- A **következetlenség** azáltal okozhat roppant nagy károkat, hogy a serdülő, aki amúgy is bizonytalan, nem tud mihez igazodni, állandó feszültségben él. Ennek következtében neurotikussá válhat, vagy egy galerihez csatlakozik, ahol a szabályok egyértelműek.

Ismételjük vissza, hogy mi is volt az az első nagy „feladat”, amit a serdülőknek meg kell oldania: „Érzelmileg függetlenné válni a családtól, hogy én-azonossága elvesztése nélkül családon kívüli kapcsolatokat létesíthessen.”

A kamaszok ellenállása általában a saját nemükbeli szülővel szemben támad fel erőbben. Ez a jelenség igen fájdalmasan érinti a szülőt, mert titokban azt remélte, hogy példaképe/??/ és egyszersmind legjobb barátja lesz serdülő gyermekének. Viszont meg kell értenie, hogy éppen ezeket a legszorosabb érzelmi (azonosulási) szálakat kell eltépnie a felnövekvőnek, hogy gyermeki függőségéből kiszabaduljon, és az egészséges pszichikus fejlődés útját járva más emberekhez – főként a kortársaihoz – egyenrangú partnerként tudjon közeledni. Ez a leválás azonban nem sikerül könnyedén, a fájdalmas szakítás taktikája többnyire az, hogy a serdülő kíméletlenül bírálja szülőjét.

Anna Frank 14 éves korában ezt írta naplójába:

„Anya fogyatékoságai nyomják legjobban a szívemet. Nem tudom, mit tegyek, hiszen hanyagságát, gunyorosságát, keményszívűségét nem vethetem a szemére, de mindig magamban sem kereshetem a hibát.

Mindenben ellentétes véleményen vagyunk, s ez a tény már magában is szóváltásra vezet. Nem akarom bírálni a jellemét, hiszen anyámról van szó. Ő azonban számomra nem az „anya”, s így kénytelen vagyok a magam anyja lenni. Elidegenedtem a családomtól, egyedül hajózom az élet vizein. Majd meglátjuk, hol kötök ki. Azért jutottam ide, mert van elképzelésem arról, milyen egy igazi anya és feleség, s nem látom benne azt, amit egy anyában látni szeretnél. Vajon van-e olyan szülő, akivel a gyermeke tökéletesen elégedett?”

Ebben a viharos lebontásban, illetve az érzelmi ingadozás korszakában levő serdülő megközelítésének egyik leghatékonyabb útja, a gyermek érzelmi életének megismerése és ennek alapján a külvilág érzelmi hatásainak irányítása.

A kamasz gyerek lelkesen követi azt a felnőttet, aki emberi értékeivel megragadja. Aki sokat tud, aki igazságos, megértő, nem jön ki a sodrából, magatartása biztosságot, jóságot sugároz.

Hadd mondjak el itt a személyes élményt arra nézve, hogy a serdülők mennyire tudni akarják, hogy ki lehet-e hozni a sodrából adott esetben a tanárt? 8. Osztályban tanítottam hittant. Ami rosszaságot és eszetlenséget csak el lehet képzelni, mindent megpróbáltak. Már féltem a naptól, mikor hozzájuk kellett mennem órára. Egyszer aztán méregbe jöttem és kiabálni kezdtem, és elmondtam, hogy éretlenek, úgy viselkednek, mint az óvodások stb. Mire megszólalt egy bájos hang: Igen, és így veszekszik és kiabál egy apáca?!”

A tekintélyként elfogadott felnőtt EGYENRANGÚ FÉLKÉNT, BIZALMAS, NÉGYSZEMKÖZTI BESZÉLGETÉSEKBEN igen eredményesen tud irányítani.

Azt hiszem, nem kell hangsúlyoznom egy jó lelkiatya pótolhatatlanságát, cserkészvezető, tanár, keresztszülő vagy más felnőtt-barát fontosságát. Mert bármennyire is nehezen megközelíthetőek a serdülők, vágyakoznak arra, hogy határozott, biztos ítéletű felnőtt tájékoztassa őket a világ dolgairól.

Az indulatos szembenállás csökkenésével a serdülő újra elfogadja az apa vagy az anya véleményét, ha azok nem szülői pozíciójukat vetik latba, hanem értékes tulajdonságaikkal hatnak gyermekeikre.

A legtöbbet akkor tehetünk a serdülés zűrzavarában hánykódó gyermekünkért, ha VAN IDŐNK számára, - rengeteg időről van itt szó – hogy beszélgessünk, főleg, hogy MEGHALLGASSUK őket.

Ejtsük most néhány szót a válságokról!

A becsület válsága:

Hazugságok: hazudik, hogy imponáljon

Hazudik, hogy védje fejlődő élete titkait

Mert szégyelli a rosszat, amit elkövetett

Hogy a büntetéstől meneküljön

Hogy meg ne szomorítsa szüleit

„Ha apa jól elverne, és aztán kezet fognánk és rendben volna minden, akkor sohasem hazudnék. De ilyenkor egy óra hosszat prédikálnak: elmondják az egész erkölcsant és felsorolják 4 éves korom óta minden elkövetett rosszaságomat, és aztán napokig búsulnak, és még hetek múlva is fejemhez verik, hogy mit csináltam. Ezt nem lehet kibírni. Muszáj hazudni.”

Csalás, hamisság motívuma sokszor a serdülő lelki tunyasága: lusta ahhoz, hogy erőfeszítéseket tegyen a jóért, inkább vállalja a könnyebb rosszat.

Lopások, kölcsönök, adósságok

Mód nélkül költekeznek, annyit lopkodnak, hogy lehetetlen észre nem venni. Ez a szertelenség, ami a kamasz gyerekekre általában jellemző, egyben vigasztalás is. Itt nem erkölcsi lezüllésről van szó, hanem kamaszkori válságról.

Pl. : Gergő a nagymamától ellopott 30 000,- Ft-ból egy nap alatt a következőket vásárolta:

Dosszié	150,- Ft
Mobil telefon /baráttól/	3 000,-
Kakaós golyó	133,-
2 db. autó	2 000,-
sorkiemelő toll	300,-
rotring	125,-
tolltartó	1 080,-
távcső	2 000,-
pénztárca	300,-
játék	1 710,-
játék	1 200,-
játék katonák	221,-

színes ceruzák /25db,/	5 100,-
2 db. tűzőgép	2 000,-
hozzá kapcsok	300,-
sütemény	150,-

Összesen: 19 769,- Ft

Emlékszem egy másik fiúra, aki évek óta dézsmálta már szülei pénztárcáját nagy összegekkel. Számára alig egy beszélgetés elég volt, hogy felhagyjon ezzel magatartással. Ő már éppen befejezte a gimnáziumot és az egyetemi tanulás mellett munkát vállalt, hogy ebből törleszthesse részletenként „adósságát”.

Valóban kamaszkori válságról volt itt szó, nem elzüllésről.

Zsebpénz kisebb kor óta – elszámolással - téma

Felelősség válsága

Nem a diák a leckével, hanem az Ember áll szemben a Kötelességgel.

Ígéretük meg nem tartása, vállalt munka el nem végzése, megbízhatatlanság...

Fegyelem válsága:

Rendetlenség, pontatlanság, lázadás mindenféle törvénnyel szemben.

Mindezek át-meg átszövik egymást, egyéni színezetet adva a serdülő magatartásának.

A tisztaság válsága

Bizonyos küzdelem a tiszta életért természetes dolog még felnőtt korban is. Ám az ösztönkielégítések és szórakozások gátlástalan kergetése nem egyszerre, előzmények nélkül támad fel a serdülőkorban. Előzménye a szülők krónikus nevelési hibái: ridegség vagy a „majomszeretet”-nek nevezhető esztelen kényeztetés. De belesodródhat ilyen tartás nélküli életvitelbe az a serdülő is, aki sorozatos iskolai kudarcok és csalódások következtében elveszti önbizalmát.

Egy szegedi lány írja: „A szerelem túl korán tör ránk.

Ennek egyik fő oka szerintem, hogy ma mindenki rohan. Szüleink egyre kevesebbet tudnak velünk foglalkozni, egyre kevesebb érzelmi élményt – szeretetet – kapunk tőlük. Sokkal kevesebbet, mint amire feltétlenül szükségünk volna. Ezért a nagy érzelmi, szeretetszükségletet másoktól, kortársainktól akarjuk megkapni. Sokszor a korkülönbség se fontos, csak legyen egy partner, akinek van ránk ideje, aki törődik velünk, aki szeret minket. Persze legfontosabbak a kortársak, akikkel erős és tartós kapcsolatot szeretnénk fenntartani: ennek érdekében túl sok mindent feláldozunk. Ezért próbálkozunk, sokszor idétlenül, éretlenül. De próbálkozunk.

Majd egy-két csalódás után kiábrándulunk minden fiúból, minden férfiből, akiről kiderül, hogy nem minket szeretnek, mert csak ideig-óráig vagyunk nekik jó partnerek, azután továbbállnak, hogy másoktól csikarják ki mindig csak ugyanazt, a szexuális kapcsolatot. Mert más nem érdekli őket.”

Mit tehet itt a szülő? Tudom, hogy nem könnyű, de ne legyen tabu téma a szülők és gyermekek között a nemiség. Ha kicsi kortól kezdve a gyermek kérdezhet, és korának megfelelő választ kaphat ezekre a kérdésekre, nem szorul arra, hogy társaitól vagy durva és mocskos szájú felnőttektől kapjon felvilágosítást ezekre a számára oly fontos kérdésekre, hanem képes lesz édesapja vagy édesanyja segítségével az Úristen szemével tekinteni rájuk. Tanulja meg a nemiséget szép, szent, és védenivaló dologként tisztelni. (Lengyel fiatalok példája, akik leszaggatták a szemérmetlen plakátokat és az önkormányzat elé vitték: „Nem engedjük bemocskolni a szerelmünket”-jelszóval.)

Az édesapák ne húzzák ki magukat a nevelésből. A fiaikkal nekik kell beszélniük!

AZ ÉPÍTÉS IDŐSZAKA

A serdülő magába fordul, gondolkodik, töpreng. Igyekszik megismerni önmagát. Ezt jelzi a tükör előtt eltöltött hosszú órák száma, naplóírás stb. Önmaga keresését mutatja a különféle frizurák, öltözékek, viselkedések kipróbálása. Újszerű élményekre, érzelmekre törekszik. Így ír egy 17 éves fiú: "Ha másokhoz hasonló gondolataim és érzéseim vannak, akkor már kezdem az öregség ízét érezni!"

A serdülőkor második nagy feladata:

A nemi identitás elfogadása. Ezt a feladatot régebb még magyarázni kellett, mert a dolog olyan természetesnek látszott, hogy elérkezik az idő, amikor az ember véglegesen beépíti személyiségébe, elvállalja minden jogával és kötelezettségével együtt nemi szerepét.

Ma azonban, ezen a ponton is, akkora zűrzavar van társadalmunkban, hogy elképesztő. Az utcán ölelkező fiatalok közül nem lehet megállapítani, hogy melyik a fiú és melyik a lány, vagy egyáltalán nem fiú-e, vagy lány mind a kettő? 6. osztályos lányok (hittan órán) közlik velem, hogy nem akarnak férjhez menni, minek az, csak baj van a gyerekekkel, jobb a szingliknek, stb. Nem kell folytatni---

A nemi szerepek tanulása elsősorban a családban történik. Talán két hete egy fiatal atya mondta el prédikáció közben, hogy az ő családjukban nem volt szokás, hogy a szülei kimutassák egymás iránti szeretetüket a gyerekek előtt. De volt egy régi magnószalag, amelyen valamilyen alkalomból felvették, amikor szülei kölcsönösen szerelemet vallottak egymásnak. Azt mondta, hogy ő nagyon sokszor lehallgatta ezt a szalagot, és nagyon jó volt neki tudnia, hogy édesapja így szereti az édesanyját ez bizalom és biztonság volt a számára.

A serdülők árgus szemmel figyelik szüleiket, ha talán nem is mutatják, de más felnőtteket is. Így alakulnak ki az úgynevezett referencia-személyek, akiket utánoz, akik szemében nagy akar lenni.

S. Lenz: Így ír serdülőkori barátjához: „Van-e fogalmad róla, milyen gyakran voltam boldog – ha hébe-hóba mondtad is – csökkentsd a nyomást, öcsi, két légkörrel több az abroncsaidban a lelkesedés, mint kellene... Máig is csodálom, hogy mennyire rád alapoztam mindent. Ha vezérszó kellett, ha jelszó – tőled kaptam. És te mutattad meg, mihez kezdjek és mire vagyok képes. Amíg együtt voltunk, meggyőződésből cselekedtem mindent. Tőled tanultam meg, hogy ne csak valamit csináljon az ember, ötletszerűen, hanem azt csinálja módszeresen, amivel önmagának tartozik.”

Serdülőkorban a fő referenciát a kortárscsoporthoz adja.

Ez egyben színhelye a társadalmi szerep gyakorlásának is.

A serdülőnek az intim barátkozás szükségletével párhuzamosan kialakuló erős szükséglete, hogy egykorú társakból álló összeforrott, perspektivikus célokért együttműködő, igazi közösséghez tartozzék. A serdülőnek bizonyítania kell saját maga előtt értékét, kialakítania társadalmi szerepét, és helyet kell szereznie az kortársai közösségében. Biztonságot jelent a serdülő részére, hogy nap-mint nap összehasonlíthatja magát egykorú társaival, akiknek a véleménye számára a legmértvadászabb. Ez a csoportba tartozás megkönnyíti a családról való leválást.

A serdülőcsoport a versengés színhelye, itt kell megtanulnia a kudarc elviselését is. Aki nem tette ki magát ezeknek a vitáknak és versengéseknek, későbbi életében sem alkalmazkodik majd megfelelően az új helyzetekhez, merev vagy megalkuvó, állandóan megsértődő, belsőleg éretlen ifjúvá és felnőtté lesz.

Ezek a csoportok a színhelyei a **nagy vallási vitáknak** is. Itt éli meg a fiatal, hogy a szüleitől örökölt, (esetleg átmenetileg éppen a leválás miatt elhanyagolt) hitük, ill. a szentségek gyakorlása, saját meggyőződésükké és igényükké alakuljon át.

Mindenképpen gondoskodni kell róla, hogy keresztény ifjúsági csoportba tagozódjanak be gyermekeink a lehető legkisebb koruktól kezdve. Hiszen hihetetlen nyomásnak vannak kitéve az iskola sokszor egyértelműen pogány,

romboló hatásának, nem beszélve a médiák, az utca stb. szerepéről. Azt hiszem főlegesen itt beszélnem az egyházi iskolák fontosságáról.

Nézzük meg a csoportok kérdését egy kicsit a pszichológia oldaláról!

A családok általában nincsenek tisztában azzal, hogy ők egy sajátos szokásvilágban élnek. Ez akkor kristályosodik ki, amikor kapcsolatba kerülnek más családokkal, már az óvodában, az iskolában, a gyerekek barátai révén. A családot jellemző légkör, a rend minősége, a család szellemi töltése igen mélyen a gyermekbe beépülő információk. A más családokkal való kapcsolat mintegy tükröt tart a gyermekek elé, amin keresztül értelmezni kezdik, hogy mi tényleg milyenek is vagyunk? Amikor a gyerek felnő, öntudatlanul is az otthonát keresi. A családi légkör alapján választunk barátokat, akikkel jól érezzük magunkat, mert ez adja meg nekünk azt a bensőséges, biztosságot adó légkört, amit valaha gyermekkorunkban éreztünk.

Mitől függ, hogy egy gyerek így nő fel: „**Ezek vagyunk mi**, ezek a mi szokásaink, ezek a **mi értékeink**, ezekre büszke vagyok akkor is, ha ütközik a külvilággal”? Nagyon függ attól, hogy milyen társaságban él a családjával párhuzamosan. Ha a családja értékeit a társaság elítéli, akkor igen súlyos választási helyzetbe kerül. Hasonuljak, vagy megtartsam az egyéniségemet? Jobb-e feloldódni egy társadalmi elvárási rendszerben, vagy tartani magam személyes és családi értékeimhez. Igen nagy szükségük van tehát erős és tudatos családi identitásra.

Dr. Rohéc Zsuzsa orvos, családterapeuta írja: „A mi családi identitásunknak a felismerése már nagyon hamar elkezdődött, a gyerekeink számára már az óvodában. Egy négygyerekes család akkoriban eléggé meglepő jelenség volt. Az egyik anyuka nevetve mesélte nekem, hogy képzeld el, mit mondott otthon a kislányom, azt mondta, hogy ezek a Rohiczék annyian vannak, mint a rosta lika. Hát ezen én akkor kellőképpen elcsodálkoztam, meg egy kicsit meg is bántódtam, az anyuka meg úgy mondta ezt, mint gyermeke irodalmi vénájának első megnyilvánulása, hogy milyen gyönyörű népmesei kifejezést mondott az ő

gyereke. Ugyanezzel a dadusok és az óvó néniken keresztül is találkoztak a gyerekek már kevésbé mulatságos formában. Minek vagytok ti annyian, illetve túlságosan szeretnek benneteket a szüleitek, majd mi megtanítunk benneteket arra, hogy az élet az egy kemény dolog - mondták a négy-ötéves gyerekeknek, ami azonnal a gyerekekben felvetette a nagy kérdéseket és otthon azonnal témává vált, hogy tényleg, miért is vagyunk mi ilyen sokan. Később az iskolában, amikor már a gyerekek kezdtek abba a korba kerülni, ahol jobban a saját stílusuknak megfelelő gyerekek barátságát keresték, akkor elkezdett kialakulni egy olyan baráti körök, ahol jellemzőbb volt a két vagy három gyerek, illetve a kisebb lakásban szorosabb közelségben, diavetítés, meseolvasás légkörében a mamával együtt sütemény sütögetés légkörében való élet, és még később, amikor már így felső tagozatosok lettek, akkor nagyon sok barát, barátnő jött hozzánk vendégségbe csak úgy beszélgetni, vagy csak azért, mert jól érezték magukat, vagy azért, mert a mi kertünkben nagyokat lehetett játszani, és én úgy érzem, hogy akkoriban fordult meg ez a kis szorongás, ami már az óvodában elkezdődött, hogy mi talán furcsák vagyunk. Egy büszkeségbe, hogy hát nálunk jó lenni, hozzánk úgy jönnek emberek, hogy szeretnek nálunk lenni. Most, hogy már nagyobbak, már mindannyian egyetemisták, most olyan visszajelzéseket kapunk, hogy nahát, teljesen egyforma a hanghordozásotok. Nahát, hogy mindenről ilyen lelkiöz dolgok jutnak az eszetekbe. Amit mások észrevesznek, visszajeleznek, nem is mindenkinek szimpatikus, de egy valódi büszkeséggel hordjuk ezt a tulajdonságunkat, mert mi úgy gondoljuk, hogy így szép élni.”

Ez a családi identitás gondolat ad választ egy olyan kérdésre is, amely szóba jöhetett volna, amikor a tekintély rombolásról beszéltem. Bizony el kell, hogy hangozzék elítélő megnyilatkozás esetleg tanárokról, politikusokról vagy más felnőttekről a családi beszélgetések során. Igen, kisfiam, MI ezt így látjuk, MI

ezt így tesszük, erre szavazunk, egy keresztény az utcára nem levetkőzik, hanem felöltözik. stb.

A serdülőkor harmadik nagy feladata:

A felnőtt szerep vállalása

Magába foglalja a hivatás-választást, de egy meghatározott magtartás választását is. Elvállalását annak, hogy életünkért már mi vagyunk felelősek, és felelősségvállalást azokért is, akikkel sorsunk össze van kötve. Aki igazán felnőtt, ebben megtalálja önmagát, önazonosságát, identitását.

Másképpen fogalmazva ez az az érzés, hogy egyéniségünk, a környezet rólunk alkotott képe és velünk szemben támasztott igényei összhangban állnak egymással. Tudok az lenni, amit és akit elvár tőlem a környezetem.

Serdülőkorban ez az érzés szinte törvényszerűen megrendül: „Én más vagyok, mint amilyennek a szüleim képzelnek”, a kortárs fiatalok társadalma viszont más igényeket támaszt vele szemben, mint a szülei, másképpen ítéli meg őt. A csendes gyereket „gyávának”, a kötelességteljesítőt „strébernek”, a hívót „maradinak”, „bigottnak” ítélik. Ezért felvetődik benne a kérdés, hogy valóban boldogulhat-e az életben azokkal a viselkedési mintákkal, amiket otthon elsajátított? „Valóban az a helyes életút, amit a szüleim választottak?” „Hiszen mire vitték? Dolgoznak egész nap, semmire sincs idejük. Lakás, állás, legföljebb egy nyaraló. Ezt érték el egész életük munkájával? Bezzeg mások?...Ezért érdemes élni?” A szürkeségtől való félelem elborítja a kamaszokat, és elhatározzák, hogy jobban rendezik be életüket, szabadabb, emberibb életet akarnak élni. Ezeknek a problémáknak a megoldása már kifelé vezet a kamaszkorból, de hosszú út vezet még a másokért való élet, a szolgálat szépségének megértéséig.

A gyermekek serdülése a szülőkben sokféle tudattalan folyamatot indít meg. Egyrészt homályosan megérik fiatalságuk múlásának előjeleit, másrészt föléled

saját pubertásuk emléke és annak hordaléka: akkori konfliktusaik az ő szüleikkel. E konfliktusokat most újra átélük, és ezért nehezen tudnak kamasz gyerekeikkel tárgyilagossá lenni. Ezért tudatosan arra kell törekedniük, hogy saját régi serdülőszerepük ne befolyásolja jelenlegi szülőszerepüket.

Összefoglalva

- A szülőknél el kell fogadni az új helyzetet és áttérni a baráti tanácsadó szerepére, hogy új alapon biztosítani tudják régi befolyásukat. Bele kell nyugodni abba is, hogy ezután már a gyerek szeretetén osztozni kell másokkal.
- A kamaszok nevelése tulajdonképpen már a bölcsőben megkezdődik. A nemiség és az élet minden problémáját, az életkor igényeinek megfelelően, édesapával, édesanyjával lehessen megbeszélni. Rengeteg időt kell szánnunk gyermekeinkre, ami nem feltétlenül az órák számával, hanem az odafordulás intenzitásával mérhető.
- A meglévővel való elégedetlenséget, az újdonságlázat konstruktív keretek között próbáljuk kielégíteni. Erőteljes életűtem a családban, sok történettel, élménnyel. Itt nem rokonlátogatásokról van szó, vagy kirándulás a zöldbe, ahol az édesapa és a nagyi teherhordói és kiszolgálói a kisebb gyermekeknek, hanem a kamaszfiú igényeihez méretezett élmények. Táborok, sport, utazások. Ez nem pénz kérdése. Ehhez ki kell mozdulnunk megszokott kényelmünkből, lemondani esetleges hobynkról, de érdemes erőfeszítéseket tennünk, hogy gyermekünk ne unalmasnak találja szüleit, mint a többi felnőttet, hanem dicsekedhessék vele, hogy neki milyen stramm szülei vannak. Bölcs édesapa versenyt olvas kamasz gyerekével, maga is ad kezébe romantikus könyveket, azután megbeszéljük, mintegy együtt újra átéljük, és közben ezer alkalom nyílik lélekformálásra.
- A serdülő, aki mindent kipróbál, próbálgatja, hogy alkalmas-e a felnőttiségre, ezt abban az érzésben teszi, hogy vigyáznak rá. A kísérletezés bátorságában

benne van ez is. A felnőttnek vállalnia kell időnként a korlátozó szerepét. Népszerűtlen szerep, de esetenként szükséges. Már csak azért is, mert a serdülőben magában is vita dül egy-egy elhatározása előtt, és önértékét jobban megóvjá, ha szülei tiltják el a veszélyes vállalkozástól, mintha neki magának kellene visszalépnie.

- A legnagyobb baj és rosszaság esetén is a gyermek mellett kell állnunk. Nem gallérjánál fogva viszem a bűnöst a pszichológushoz, az igazgatóhoz, hanem, ha oda került, tudja, hogy a szülei valahol mégis az ő pártján állnak.

Végezetül:

Mi is alakítja az embert?

- az öröklés Azzal nevelünk, akik vagyunk!
- a környezet A serdülők nevelése egyszersmind önnevelés!
- cselekvő életalakítás a serdülő részéről és
- a kegyelem, – amit mi az imádsággal tudunk kikönyörögni, ha magunkat elégtelennek érezzük feladatainkra.